

Bergen, 12. november 2020

Høring om rapporten Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern (ref. 20/3263-8)

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev datert 01.09.2020 med invitasjon til å komme med høringsuttalelse til rapporten Statlig tildeling av grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern. Nedenfor følger kommentarene fra Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF).

- 1) Forskningsrådet har etter SNFs oppfatning begynt i feil ende. I stedet for å tenke nytt, har Forskningsrådet i for stor grad flikket på dagens modell. Utgangspunktet burde være å få en så rettferdig, enkel og transparent modell som mulig. Det er lagt altfor lite vekt på rettferdighet i utformingen av en ny modell og i rapporten. Dagens modell er ikke rettferdig verken mellom eller innen arenaer. På den samfunnsvitenskapelige arena for 2018 hadde Fritjof Nansens Institutt en basisfinansiering på 25 % av totale driftsinntekter, mens Frischsenteret hadde 6 %, dvs. en forskjell på 19 prosentpoeng. Det sier seg selv at slike forskjeller ikke kan bestå, og det er prisverdig at det nå endelig er kommet et forslag på bordet fra Forskningsrådet, men etter SNFs oppfatning løser ikke Forskningsrådets forslag til modell de utfordringene som ligger der i dag. Store og urimelige forskjeller vil fremdeles bestå, for med anbefalt modell vil (ifølge Forskningsrådets egne beregninger) Telemarksforskning, som kommer best ut, få 24 %, mens Frischsenteret vil ligge lavest med 11,4 %.
- 2) Instituttene konkurrerer i stor grad om de samme midlene fra Forskningsrådet, EU, departementer, direktorater, næringsliv og andre. Institutter med høy grunnbevilgning vil ha en fordel i den konkurransen mht. ressurser som kan settes inn på ulike områder – egenandeler, formidling, publisering, internasjonalisering etc. Ulikhet i fastdelen fører også ulike konkurransevilkår i forhold til den resultatbaserte delen, blant annet bedre vilkår for publisering. Det er en selvforsterkende effekt ved at de som har en høy fastdel gir klart bedre forutsetninger for å få bedre resultater, og dermed bedre økonomisk uttelling, på resultatdelen.
- 3) Det er få som forstår dagens eller den foreslåtte modellen. Det har derfor kommet regneark etter regneark fra blant annet Lars Holden (FFA/Norsk Regnesentral), Sverre Kittelsen (Frischsenteret) og Forskningsrådet selv med beregninger av effekten av dagens modell dersom den fortsetter som nå, og effekten av den foreslåtte modell. Som det er påpekt av adm. direktør Ottar Mæstad ved CMI kreves det mer enn

middels kunnskaper i matematikk og numerisk analyse for å beregne og forstå å modellene. Det blir da vanskelig å påstå at modellen er transparent. Slik det framgår av disse beregningene vil mange av de gamle urettferdighetene bestå med stor spredning i grunnbevilgning mellom instituttene, og slik SNF forstår det har det ikke bare sammenheng med forskjeller i resultatoppnåelse.

- 4) SNF kan selvsagt akseptere forskjeller basert på forskjeller i oppnådde resultater i resultatdelen, og det kan trolig de fleste andre også, men ikke i fastdelen som burde være en lik prosent for alle. Fastdelen bør etter SNFs oppfatning tildeles på grunnlag av gjennomsnittet av omsetningen de 3-5 siste årene, og kan være for eksempel 15 % av denne. Fastdelen bør gi stabilitet og forutsigbarhet for instituttens drift, mens omfordelings-/resultatdelen bør gi incentiver og belønne de som gjør det best ut fra de oppsatte kriteriene.
- 5) En omsetningsbasert fastdel i grunnbevilgningen vil være enkel å innføre. Den behøver ikke fases inn og er svært transparent – omsetning er noe alle forstår!
- 6) Resultatdelen bør være av en viss størrelse for å ha effekt – dette gjelder både samlet og hver enkelt indikator. En resultatdel på 20 % som Forskningsrådet foreslår framstår således som mer fornuftig enn 10 %.
- 7) Når det gjelder resultatdelen er det best med få indikatorer med mer 'kraft' dersom en ønsker utvikling i en viss retning og har tro på at det vil gi en incentiveeffekt. Andel med PhD og brukerinntekter på 5 % og kommersialisering på 2 % vil etter all sannsynlighet ha svært liten effekt. Skal en enkelt indikator ha noen vesentlig effekt bør den trolig opp i 15-20 %.
- 8) Antall ansatte med PhD, som Forskningsrådet foreslår som ny indikator i stedet for PhD-produksjon, er lite egnet som indikator. Det er bedre med dagens indikator siden det nå uansett bare ansettes personer med PhD – eldre forskere uten PhD går av med pensjon og vil fases ut om få år. De eneste som på sikt ikke har doktorgrad på et institutt er de som holder på med en PhD. Det er dessuten viktig å ha PhD-studenter i instituttsektoren for å 'lære dem opp' i anvendt forskning. På den annen side bør antall/andel ansatte med PhD være et kvalifikasjonskriterium for å komme inn i ordningen. Den nye indikatoren, kommersialisering, med 2 % gir knapt noen incentiveeffekt og er lite relevant for samfunnsvitenskapelige institutter.
- 9) Dersom arenainndelingen opprettholdes kan en ha ulike resultatindikatorer og vekter på ulike arenaer. Hvis en arena er svak på publisering kan dette vektet sterkere der, og om ønskelig kan en ha kommersialisering som indikator på teknisk-industriell arena og ikke på samfunnsvitenskapelig.
- 10) Ifølge Forskningsrådet skal en god modell gi stabilitet, være transparent, være rettferdig, være helhetlig, gi dynamikk, insentivere ønsket atferd, gi handlingsrom for egeninitiert strategisk utvikling og bidra til legitimitet. En omsetningsbasert fastdel og en tydelig resultatdel med viktige og kraftfulle indikatorer vil oppfylle disse hensynene på en god måte.

Oppsummert løser ikke Forskningsrådets forslag til ny grunnbevilgningsmodell dagens hovedproblem, dvs. at modellen ikke er rettferdig. Forslaget til ny modell gir ingen endring på kort eller mellomlang sikt for utjevning av historiske ulikheter og vil ifølge Forskningsrådet ta hele 15 år. Dette er for lang tid – det bør skje snarest mulig. Den faste delen må være en bestemt prosent av det enkelte institutts omsetning de siste 3-5 årene. Variasjonen mellom instituttene i på grunnbevilgningen må kun komme fra resultatdelen gjennom oppnåelse på resultatindikatorene. De fleste vil akseptere forskjeller basert på resultatoppnåelse på resultatindikatoren, men det er vanskelig å forsvare forskjellene av andre grunner.

Vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Svenn-Åge Dahl".

Svenn-Åge Dahl

adm. direktør